

Το Μάθημα των Θρησκευτικών (ΜτΘ) στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση με Τ.Π.Ε.

Αλέξανδρος Γκίκας

Εκπαιδευτικός ΠΕ01, Υπ. Δρ. Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.

Γυμνάσιο Προαστίου

alexgkikas@gmail.com

Περίληψη

Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας στην Εκπαίδευση (Τ.Π.Ε.) διαμορφώνουν ένα νέο κοινωνικό περιβάλλον, όπου τα κύρια προϊόντα είναι η πληροφορία, η γνώση και η καινοτομία (Γκίκας, 2011^β). Ο εκσυγχρονισμός της εκπαίδευσης, προκειμένου να συμβαδίσει με τις σύγχρονες τάσεις, διαμορφώνει συνεχώς νέα περιβάλλοντα μάθησης που αξιοποιούν τη σύγχρονη τεχνολογία, αλλά με βάση τεχνοκεντρικές και άλλα με βάση μαθητοκεντρικές αντιλήψεις (Αναστασιάδης, 2007).

Η πρόκληση έγκειται στο πώς η κουλτούρα των Τ.Π.Ε., είναι δυνατό να ενσωματωθεί και να εφαρμοστεί δημιουργικά στην ανθρωπιστική παιδεία, αναδιαμορφώνοντάς την, με τέτοιο τρόπο, ώστε να ανταποκρίνεται στους εκπαιδευτικούς της στόχους (Βρύζας & Τσιτουρίδου, 2005). Προκειμένου λοιπόν το σχολείο και όλη η εκπαιδευτική κοινότητα να μπορέσει να ανταποκριθεί στις προκλητικά ενδιαφέρουσες σημερινές ανάγκες, οφείλει να εμπλουτιστεί με νέες μορφές μάθησης, που μπορούν να λειτουργήσουν συμπληρωματικά προς αυτή.

Στην παρούσα εργασία θα παρουσιαστούν, συνοπτικά, προσπάθειες υλοποίησης μαθημάτων (ΜτΘ), χρησιμοποιώντας Διαδικτυακά Περιβάλλοντα Μάθησης (Δ.Π.Μ.) μέσω της Σύγχρονης και Ασύγχρονης Τηλεκπαίδευσης, στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Λέξεις κλειδιά: ΜτΘ, Διαδίκτυο, Τηλεκπαίδευση, Δ.Π.Μ.

Εισαγωγή

Το παραδοσιακό σχολείο συνήθως είναι κατάλληλο για τη μετάδοση νοητικών δεξιοτήτων και βασικών γνώσεων. Σε μια μεταβαλλόμενη κοινωνία όμως, το περιεχόμενο της διδασκαλίας πρέπει να μεταβάλλεται και να προχωρά, ώστε η προτεραιότητα να εστιαστεί στην ικανότητα μάθησης νέων πραγμάτων (Husen, 1992:210). Για όλους τους παραπάνω λόγους, καθίσταται επιτακτική η ανάγκη οι μαθητές/τριες να κατακτούν το «μαθαίνω πώς να μαθαίνω» νέα πράγματα και να δίνεται τέλος στο «μαθαίνω απ' έξω», με νέες διδακτικές μεθοδολογίες, εκπαιδευτικά περιβάλλοντα κλπ (Γκίκας, 2011). Ο/Η εκπαιδευτικός είναι εκείνος, που μπορεί να αξιοποιήσει παιδαγωγικά και διδακτικά τα εργαλεία αυτά, λειτουργώντας τα ως ενδιάμεσους στη διδασκαλία του, αποδεχόμενος ένα νέο ρόλο, το ρόλο του διευκολυντή, καθοδηγητή και συντονιστή της μάθησης. (Μητροπούλου, 2009:77).

Η απελευθέρωση της μαθησιακής διαδικασίας από το χώρο, το χρόνο προσδίδει στην εκπαιδευτική προσέγγιση μια νέα διάσταση: την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Ως το κατ' εξοχήν εργαλείο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αναδεικνύεται το Διαδίκτυο, το οποίο εξελίσσεται και βελτιώνεται διαρκώς, δημιουργώντας νέα Διαδικτυακά Εκπαιδευτικά Εργαλεία. Η ενσωμάτωση των νέων αυτών Διαδικτυακών Εργαλείων και Περιβαλλόντων στην εκπαίδευση δημιουργεί την ανάγκη για νέα Διαδικτυακά Περιβάλλοντα Μάθησης (Δ.Π.Μ.) στα οποία αναθεωρούνται και ανασχηματίζονται διδακτικές διαδικασίες, προσεγγίσεις και μεθοδολογίες (Μητροπούλου & Γκίκας, 2012).

Πριν μερικά χρόνια, όταν οι Τ.Π.Ε. εισήχθησαν στην εκπαιδευτική διαδικασία, θεωρήθηκε ότι θα μπορούσαν να φέρουν 'επανάσταση' στις θεωρίες μάθησης, στις παιδαγωγικές και διδακτικές προσεγγίσεις, στις διδακτικές μεθοδολογίες και γενικά στις μορφές διδασκαλίας. Δεν είναι μυστικό, ότι, στην αρχή τουλάχιστον, πολλοί εκπαιδευτικοί είδαν την εισαγωγή των υπολογιστικών συστημάτων και των Τ.Π.Ε., στην εκπαίδευση, ως απειλή, και τήρησαν επιφυλακτική στάση. Όμως, γρήγορα αντιλήφθηκαν ότι αποτελούσε και αποτελεί ένα πολύτιμο εργαλείο στα χέρια τους.

Η Μητροπούλου (2002) υποστηρίζει ότι η χρήση των Τ.Π.Ε. είναι δυνατό να συμβάλλει ουσιαστικά στην καινοτόμο παρουσίαση της ύλης του μαθήματος των Θρησκευτικών. Συμπληρωματικά, η χρήση του Διαδικτύου, των Διαδικτυακών Περιβαλλόντων Μάθησης (Δ.Π.Μ.) και των εκπαιδευτικών εργαλείων του Web2.0, είναι δυνατό να δείξει ότι το μάθημα δεν είναι παρωχημένο, μεταδίδοντας το μήνυμά του με δυναμικό και αλληλεπιδραστικό τρόπο, χρησιμοποιώντας κάθε μέσο που προσφέρει η σύγχρονη τεχνολογική εξέλιξη. Στην εποχή των Τ.Π.Ε., αλλάζει δραματικά η έκταση της γνώσης, αλλά και η ένταση και έκταση της δύναμης που προκύπτει από αυτήν. Έτσι, ο/η σύγχρονος/η εκπαιδευτικός και μάλιστα ο/η θεολόγος, δεν θα πρέπει να

περιορίζεται απλά στη μετάδοση της γνώσης, αλλά να προσφέρει κατανόηση και να μεταδίδει αξίες. Και αυτό είναι δυνατό, μόνο με την, εις βάθος, γνώση και κατανόηση του αντικειμένου που διδάσκει, και φυσικά των γνώσεων και δεξιοτήτων των Τ.Π.Ε., που πιθανά χρησιμοποιεί στο μάθημά του (Μτίκος, 2012:59-60 ό.α. Besag & Levine, 1984:10). Ο Θεολόγος εκπαιδευτικός, θα πρέπει, σύμφωνα με τη Μητροπούλου (2015:209), κατά το σχεδιασμό της διδασκαλίας του ΜτΘ, να είναι σε θέση να επιλέγει από την αφθονία των διδακτικών αρχών, εκείνες, τις οποίες θεωρεί ως τις πλέον πρόσφορες και οι οποίες ανταποκρίνονται στη χρησιμοποίηση Τ.Π.Ε. στο περιεχόμενο της μαθησιακής διαδικασίας του μαθήματος.

Web 2.0 & Εκπαίδευση

Οι μαθητές/τριες πάντα ελκύονται από το νέο, το εντυπωσιακό και είναι πιο πρόθυμοι να πειραματιστούν και να μάθουν με αυτό (Μητροπούλου, 2009. Ο λόγος είναι επειδή, αυτό το καινούργιο, καινοτόμο, τεχνολογικό εργαλείο, μπορεί να ξεδιπλώσει ένα νέο κόσμο, τον κόσμο του Διαδικτύου, της ηλεκτρονικής επικοινωνίας και της κοινωνικής δικτύωσης (Facebook, blogs κλπ). Για τους λόγους αυτούς, τα εργαλεία του Web 2.0 με την ευχρηστία, την ευκολία πρόσβασης και τις πολύπλευρες δυνατότητες που προσφέρουν σε μαθητές/τριες και εκπαιδευτικούς, είναι σε θέση να συμβάλλουν στην εφαρμογή ποιοτικής συμπληρωματικής εκπαίδευσης από απόσταση, η οποία, να βασίζεται σε παιδαγωγικά κριτήρια. Με τον τρόπο αυτό είναι δυνατή η απελευθέρωση των μαθητών/τριών, πρωτίστως, και των εκπαιδευτικών από τον περιορισμό του σχολικού χρόνου και χώρου, ώστε να μπορεί να δημιουργηθεί ένα ενδιαφέρον μαθησιακό περιβάλλον (Ψαλλιδάς & Μανουσίου, 2011).

Τα τελευταία χρόνια, οι ψηφιακές τεχνολογίες του Web2.0 έχουν δημιουργήσει ευκαιρίες σε εκπαιδευτικούς να δημιουργήσουν και να εισάγουν στην εκπαιδευτική διαδικασία αλληλεπιδραστικές και συμμετοχικές εφαρμογές, μέσω των Δ.Π.Μ. όλα αυτά προωθούν και ευνοούν ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες και, κατ' επέκταση τη συνεργατική μάθηση (Μητροπούλου & Στογιαννίδης, 2015:85). Οι μαθητές/τριες, σύμφωνα με τις έρευνες βρίσκουν τη μάθηση πιο ενδιαφέρουσα, συμμετέχουν πιο ενεργά, αλληλεπιδρούν και αποκτούν, όχι μόνο γνώσεις, αλλά και δεξιότητες (ψηφιακός γραμματισμός κλπ). Εξάλλου, όπως αναφέρει και ο Κόμης (2004:100), στη συνεργατική μάθηση, αλληλεπιδρούν το υποκείμενο (μαθητής/τρια), το αντικείμενο, που είναι ο μαθησιακός στόχος και τα διαθέσιμα εργαλεία, που στην περίπτωση μας είναι ο Η/Υ, το Διαδίκτυο, τα Δ.Π.Μ. και γενικά η χρήση των Τ.Π.Ε.

Σχεδιασμός Δ.Π.Μ.

Η αρχική ιδέα δημιουργίας ενός Δ.Π.Μ., στηρίχτηκε στο υπ' αριθ. Πρωτ. 88310/Γ/22-07-2009 έγγραφο του ΥΠ.Ε.Π.Θ., με θέμα: «Ψηφιακή τάξη», όπου αναφέρεται ότι: «εισάγεται από το σχολικό έτος 2009-2010 στα Γυμνάσια όλης της χώρας η συστηματική διδασκαλία ενοτήτων του αναλυτικού προγράμματος σπουδών με τη χρήση νέων τεχνολογιών». Για το σκοπό αυτό μοιράστηκε σε όλους/ες τους μαθητές/τριες της Α' τάξης των Γυμνασίων της χώρας, ένα κουπόνι με το οποίο προμηθεύτηκαν ένα Φορητό Η/Υ, ώστε, όπως αναφέρεται στο έγγραφο, «να διδάσκονται και με τη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή δυο (2) τουλάχιστον μαθήματα του ωρολογίου προγράμματος» (Ελευθερία, 21-9-2009). Σύμφωνα με την Καθημερινή (29-11-2009), οι φορητοί Η/Υ χρησιμοποιούνταν (στο σχολείο) λίγο έως καθόλου και στην πλειονότητά τους οι μαθητές τους χρησιμοποιούσαν για παιχνίδια, συνομιλία πραγματικού χρόνου (chat) και πλοήγηση στο Διαδίκτυο (σε ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης) όταν βρίσκονται στο σπίτι.

Η πρόκληση ήταν να δοθεί στους μαθητές, που είχαν ένα εργαλείο στα χέρια τους (φορητός Η/Υ), ένα διαφορετικό κίνητρο για μάθηση με δυνατότητες ενεργητικής συμμετοχής και με δραστηριότητες που παρέχουν ευκαιρίες και δυνατότητες. Δημιουργήθηκε ένα Δ.Π.Μ. στο Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο (Π.Σ.Δ.) και στην πλατφόρμα Moodle. Προτιμήθηκε η Ασύγχρονη Τηλεκπαίδευση, επειδή προσφέρει στον εκπαιδευτή ένα περιβάλλον σύγχρονης εκπαίδευσης, με τη δημιουργία δομής μαθήματος, περιγραφή και πληροφορίες. Υπάρχει η δυνατότητα αποθήκευσης εγγράφων σχετικά με τους εκπαιδευόμενους, δημιουργίας ηλεκτρονικής ατζέντας, ανακοινώσεων και εργασιών, τεστ και κουίζ για αξιολόγηση των μαθησιακών δυνατοτήτων των μαθητών (Καμπουράκης-Λουκής 2006).

Η μεθοδολογία υλοποίησης της ιδέας ήταν η χρησιμοποίηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, όπου απαιτούνται ιδιαίτερα εκπαιδευτικά εργαλεία, δηλαδή κατάλληλες μέθοδοι διδασκαλίας και μάθησης (Keegan, 1996, Lockwood, 1995). Ακολουθώντας τη μεθοδολογία του Rumble (1989), ο δημιουργός του Δ.Π.Μ., ήταν καθηγητής του Γυμνασίου Προαστίου Καρδίτσας, κλάδου ΠΕ 01 (Θεολόγος). Ως γνωστό αντικείμενο, επιλέχθηκε το μάθημα της ειδικότητας του δημιουργού-καθηγητή (Θρησκευτικά Α' Γυμνασίου), με την προοπτική να ενσωματωθούν και άλλα μαθήματα της Α' τάξης του Γυμνασίου. Ως ψηφιακό μέσο σύνδεσης στο Διαδίκτυο και χρησιμοποίησης των υπηρεσιών του Π.Σ.Δ., χρησιμοποιήθηκαν οι Η/Υ που είχαν δοθεί στους μαθητές της Α' Γυμνασίου το 2009. Θεωρήθηκε ορθό και αποφασίστηκε το περιβάλλον να είναι κλειστό,

προσβάσιμο μόνο με κωδικό (ο οποίος αποδόθηκε στους μαθητές/τριες από το διαχειριστή-δημιουργό, μέσω εγγραφής τους στο Π.Σ.Δ.) και μόνο για τους χρήστες του Π.Σ.Δ., εκπαιδευτικούς και μαθητές/τριες.

Η «Ψηφιακή Τάξη του Γυμνασίου Προαστίου» (<http://e-learning.sch.gr/course/view.php?id=242>) δημιουργήθηκε στις 8 Οκτωβρίου 2009 και έφτασε σε λειτουργικό επίπεδο στο τέλος του ίδιου μήνα, στο Π.Σ.Δ. μέσω της πλατφόρμας LMS (Learning Management System) του ανοικτού λογισμικού Moodle. Προτιμήθηκε η Ασύγχρονη Τηλεκπαίδευση, επειδή μπορεί να προσφέρει στον εκπαιδευτή ένα περιβάλλον σύγχρονης εκπαίδευσης, σε απόλυτα ασφαλές και προστατευμένο διαδικτυακό περιβάλλον (οι μαθητές εγγράφηκαν χρησιμοποιώντας κωδικούς του Π.Σ.Δ.), με τη δημιουργία δομής μαθήματος, περιγραφή και πληροφορίες. Επίσης ο εκπαιδευτής μπορεί να αποθηκεύσει έγγραφα σχετικά με τους εκπαιδευόμενους, να δημιουργήσει μια ηλεκτρονική ατζέντα με σημαντικά γεγονότα για τους εκπαιδευόμενους, να κάνει ανακοινώσεις, να τοποθετεί θέματα εργασιών, να δημιουργεί τεστ και κουίζ για αξιολόγηση και αναστοχασμό-ανατροφοδότηση του μαθησιακού αποτελέσματος (Καμπουράκης & Λουκής, 2006). Στις αρχές Νοεμβρίου 2009, πραγματοποιήθηκε η πρώτη εγγραφή και μέχρι τα τέλη Φεβρουαρίου 2010, είχαν ήδη εγγραφεί (μόνοι τους) οι 31 μαθητές (11 αγόρια και 20 κορίτσια) της Α΄ τάξης του Γυμνασίου Προαστίου

Δομή Α.Π.Μ. «Ψηφιακή Τάξη του Γυμνασίου Προαστίου»

Η δομή του τηλεμαθήματος βασίστηκε στη δομή του Α.Π.Σ. και του βιβλίου, χωρισμένη στις ενότητες του βιβλίου των Θρησκευτικών της Α΄ Γυμνασίου “Παλαιά Διαθήκη: Η προΐστορία του Χριστιανισμού”. Σε κάθε ενότητα προσφέρονταν υποστηρικτικά κείμενα, υπερσύνδεσμοι και πολυμεσικό υλικό, που δεν υπήρχαν στο αντίστοιχο σχολικό εγχειρίδιο. Το υλικό αυτό μπορεί να δημιουργήσει προϋποθέσεις ενεργούς ανάμιξης και συμμετοχής του εκπαιδευόμενου, ώστε να διατηρηθεί αμείωτο το ενδιαφέρον. Καλλιεργείται έτσι η ατομική πρωτοβουλία του μαθητή, αφού δημιουργούνται συνθήκες μάθησης και έρευνας (Αναστασίου κ.ά. 2010). Δόθηκε μεγάλη προσοχή στο υποστηρικτικό υλικό, το οποίο είναι τόσο ώστε να μην κουράζει το μαθητή. Το περιεχόμενο των κειμένων, των υπερσυνδέσμων και του πολυμεσικού υλικού (εικόνα και ήχος) ελέγχθηκαν από τον εκπαιδευτικό, τόσο για την ακρίβεια και το εύρος κάλυψης του αντικειμένου, όσο και για την ποιότητα των πληροφοριών (Τζιμογιάννης 2007).

Τα βίντεο από επιλεγμένους διαδικτυακούς τόπους, χρησιμοποιήθηκαν και στη διδακτική διαδικασία στη διάρκεια της ‘πρόσωπο με πρόσωπο’ διδασκαλίας, στην κλασική τάξη. Τα βίντεο, ιδιαίτερα στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, χρησιμοποιούνται για να βελτιώσουν τη μαθητική και διδακτική διεργασία. Η εκπαιδευτική τους αξία συνίσταται στη δυναμική της κινούμενης εικόνας και των ευκαιριών που δημιουργεί για την υιοθέτηση καινοτόμων και εναλλακτικών διδακτικών τεχνικών και την υποστήριξη διδακτικών καταστάσεων που είναι δυνατό να βελτιώσουν την ποιότητα της μάθησης και να συμβάλουν στην ανάπτυξη των γνωστικών και συναισθηματικών ικανοτήτων των μαθητών (Romiszowski, 1984 & Keegan, 2001).

Το Moodle διαθέτει αρθρώματα και εργαλεία όπως, το forum, η ζωντανή συνομιλία η υποβολή εργασίας από απόσταση με επισύναψη αρχείων, οι ψηφοφορίες, οι ομάδες ασύγχρονης συζήτησης, το λεξικό μαθήματος, τα κουίζ, η συλλογική συγγραφή κειμένων, οι έρευνες και τα παιχνίδια (Μαλλιάρη-Σαριδάκη, 2013). Στο forum, που δημιουργήθηκε, συζητούνταν θέματα που αφορούσαν το μάθημα και τη σχολική ζωή και στο chat-room, υπήρχε δυνατότητα σύγχρονης επικοινωνίας ανάμεσα στον καθηγητή του μαθήματος και τους μαθητές ή ανάμεσα στους μαθητές.

Ιδιαίτερη σημασία δόθηκε στην ανατροφοδότηση και στην αξιολόγηση του μαθησιακού αποτελέσματος με τη δημιουργία από τον υπεύθυνο καθηγητή κουίζ ερωτήσεων πολλαπλών επιλογών, τόσο ασύγχρονα, όσο και σύγχρονα. Η αξιολόγηση στοχεύει στη βελτίωση της μάθησης. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να διατυπώσουν στόχους και έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν στους μαθητές ανατροφοδότηση για τη μάθησή τους (Hattie & Timperly, 2007), όχι μόνο δηλώνοντας με σαφήνεια στους μαθητές τί έχουν μάθει, αλλά δίνοντάς τους πληροφορίες και για το πώς να μαθαίνουν. Η ανατροφοδότηση κατά τη διάρκεια της αξιολόγησης για τη μάθηση συμβάλλει στη διαδικασία σκέψης του μαθητή σχετικά με την εκπαίδευσή του, δίνοντας έμφαση στην αξιολόγηση ως μια μετα-γνωστική διαδικασία. Αυτού του είδους τα τεστ θεωρούνται αξιόπιστα και έγκυρα εργαλεία μέτρησης της επίδοσης των μαθητών. Συγκροτούνται από ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, πολλαπλής απάντησης, συμπλήρωσης, σύζευξης, συσχέτισης, επιλογής της ορθής απάντησης κλπ (Καπετσώνης, 2012). Το τεστ που δημιουργήθηκε από το διδάσκοντα, περιελάμβανε είκοσι ερωτήσεις, ήταν μη σταθμισμένο και είχε ως στόχο να διαπιστωθεί, στο τέλος της μαθησιακής διαδικασίας, το αποτέλεσμα της μάθησης.

Εφαρμογή

Στις 23 Φεβρουαρίου 2010, όλοι οι μαθητές έφεραν στην τάξη τους φορητούς Η/Υ τους, ακολούθησαν το πρωτόκολλο σύνδεσης και χρησιμοποιώντας τους προσωπικούς τους κωδικούς σύνδεσης στο Π.Σ.Δ.,

συνδέθηκαν στο περιβάλλον της «Ψηφιακής Τάξης του Γυμνασίου Προαστίου». Κάθε μαθητής είχε πρόσβαση στο κουίζ από τον Η/Υ του. Οι ερωτήσεις εμφανιζόταν στη οθόνη του καθενός τυχαία (επιλογή του Moodle). Το κουίζ, το οποίο μπορούσε κάποιος να το εκτελέσει μόνο μία φορά, ήταν προγραμματισμένο να ολοκληρωθεί σε συγκεκριμένο χρόνο (στην οθόνη κάθε μαθητή υπήρχε ρολόι που μετρούσε το χρόνο ανάποδα), αρκετό ώστε να προλάβει να ολοκληρώσει τις απαντήσεις και να ελέγξει την ορθότητά τους. Όταν κάθε μαθητής ολοκλήρωνε την προσπάθειά του, επέλεγε να οριστικοποιήσει τις επιλογές του. Τότε είχε άμεση πρόσβαση στη βαθμολογία του (στην εικοσάβαθμη κλίμακα) και ανατροφοδότησης όλων των ερωτήσεων του κουίζ (πράσινο χρώμα για τις σωστές, πορτοκαλί για τις μερικώς σωστές και κόκκινο για τις λανθασμένες). Το περιβάλλον ήταν ρυθμισμένο από το διδάσκοντα, ώστε οι μαθητές να έχουν συνεχή ανατροφοδότηση της αξιολόγησής.

Αξιοποιώντας το πρόγραμμα Πολιτιστικών Θεμάτων του σχολείου, με θέμα: «Καταγραφή και διάσωση του τοπικού γλωσσικού ιδιώματος του Δήμου Σελλάνων», προστέθηκε μια ενότητα, όπου οι μαθητές ανέλαβαν τη δημιουργία ενός ψηφιακού λεξικού. Στην προσπάθεια αυτή συμμετείχαν οι μαθητές της Α΄ τάξης, δημιουργώντας ένα ψηφιακό λεξικό με πάνω από 500 λέξεις. Οι μαθητές κατέγραψαν τις λέξεις στους Η/Υ και κατόπιν τις “ανέβασαν” στο λεξικό που είχε δημιουργηθεί.

Κρίθηκε σκόπιμο να δημιουργηθεί μια ενότητα με προσεκτικά επιλεγμένα παιχνίδια γνώσεων και επιδεξιότητας, σε μορφή flash. Το παιχνίδι αποτελεί το καταλληλότερο μέσο παρακίνησης, αφού θεωρείται σύμφυτο με την ψυχοσύνθεση του παιδιού και μαζί με τη φαντασία και το όνειρο αποτελούν κεντρικές έννοιες της δημιουργικότητας. Εξάλλου, χάνοντας την παιγνιώδη διάθεσή μας, είναι δυνατό να χάσουμε και τη δημιουργικότητά μας (Νημά, 2002).

Στο πλαίσιο του μαθήματος των Θρησκευτικών, δόθηκαν στους μαθητές της Α΄ τάξης θέματα εργασιών τα οποία τα επεξεργάστηκαν ομαδοσυνεργατικά και τα τελικά κείμενα αναρτήθηκαν από τους ίδιους στην ενότητα Εργασίες. Το θέμα της εργασίας αφορούσε το Οικολογικό Πρόβλημα. Οι μαθητές, ολοκλήρωσαν επιτυχώς τις εργασίες τους, μέσα στα προβλεπόμενα χρονικά όρια και τις “ανέβασαν” στην Ψηφιακή Τάξη”, για αξιολόγηση από τον εκπαιδευτικό, αποκτώντας με τη διαδικασία αυτή, νέες δεξιότητες.

Η “Ψηφιακή τάξη του Γυμνασίου Προαστίου” ολοκληρώθηκε με το τέλος της σχολικής χρονιάς 2009-2010.

Η «Ψηφιακής Τάξης» τα επόμενα χρόνια

Στις 20 Σεπτεμβρίου 2010, με την αρχή της νέας χρονιάς και των μαθημάτων, δημιουργήθηκε ένα νέο περιβάλλον Ασύγχρονης Τηλεκπαίδευσης (<http://e-learning.sch.gr/course/view.php?id=306>). Η δομή του ήταν σχεδόν πανομοιότυπο με το προηγούμενο. Το περιβάλλον ήταν κλειστό, προσβάσιμο μόνο στους μαθητές της τάξης, με τους ίδιους κωδικούς, που είχαν από την περσινή χρονιά.

Στο Δ.Π.Μ. τοποθετήθηκε υποστηρικτικό υλικό μόνο για το μάθημα των Θρησκευτικών, της Β΄ Γυμνασίου. Η δομή του τηλεμαθήματος ακολούθησε τη δομή του αναλυτικού προγράμματος και του βιβλίου, χωρισμένη στις ενότητες του βιβλίου των Θρησκευτικών της Β΄ Γυμνασίου “Καινή Διαθήκη. Ο Ιησούς Χριστός και το έργο του”. Σε κάθε ενότητα αναρτήθηκαν υποστηρικτικά κείμενα, υπερσυνδέσεις και πολυμεσικό υλικό, προς την αντίστοιχη του σχολικού εγχειριδίου, το οποίο είναι δυνατό να δημιουργήσει προϋποθέσεις ενεργούς ανάμιξης και συμμετοχής του εκπαιδευόμενου, ώστε να διατηρηθεί αμείωτο το ενδιαφέρον. Καλλιεργείται έτσι η ατομική πρωτοβουλία του μαθητή, αφού δημιουργούνται συνθήκες μάθησης και έρευνας (Αναστασίου κ.ά., 2010).

Τη δεύτερη αυτή χρονιά εφαρμογής, διενεργήθηκαν και τα δύο διαγωνίσματα (Α και Β τριμήνου) με τον ίδιο ηλεκτρονικό τρόπο. Οι μαθητές γνώριζαν τη διαδικασία πλέον. Το διαγώνισμα του Α τριμήνου διενεργήθηκε με απόλυτη επιτυχία και χωρίς τεχνικά προβλήματα στις 26 Νοεμβρίου 2010. Έλαβαν μέρος οι τριάντα ένας μαθητές της Β΄ τάξης και όλοι ολοκλήρωσαν τις είκοσι ερωτήσεις του κουίζ. Στις 24 Φεβρουαρίου 2011 διενεργήθηκε με απόλυτη επιτυχία και το διαγώνισμα του Β΄ τριμήνου. Ενδιάμεσα οι μαθητές είχαν πρόσβαση και σε κουίζ εξάσκησης, τα οποία δημιουργήθηκαν από τον διδάσκοντα.

Παράλληλα με την Ψηφιακή Τάξη της Β΄ Γυμνασίου, δημιουργήθηκε, για το μάθημα των Θρησκευτικών “Παλαιά Διαθήκη. Η προϊστορία του Χριστιανισμού”, αντίστοιχο Διαδικτυακό Περιβάλλον Μάθησης (<http://e-learning.sch.gr/course/view.php?id=321>) και για τους μαθητές της Α΄ τάξης, με δομή όπως περιγράφηκε παραπάνω. Οι μαθητές της Α΄ τάξης απέκτησαν λογαριασμούς στο Π.Σ.Δ. και την 1η Οκτωβρίου 2010, ξεκίνησε η λειτουργία της Ψηφιακής Α΄ Τάξης του Γυμνασίου Προαστίου Καρδίτσας. Το εγχείρημα αυτό, συνιστά μια πραγματικά εξ΄ αποστάσεως Ασύγχρονη Τηλεκπαίδευση, αφού το περιβάλλον αυτό, προσφέρθηκε μόνο στους μαθητές που είχαν πρόσβαση στο Διαδίκτυο από το σπίτι τους.

Η δομή ακολούθησε τη δομή του σχολικού εγχειριδίου. Σε κάθε κεφάλαιο αναρτήθηκαν υπερσύνδεσμοι, φωτογραφίες, πολυμεσικό υλικό και φυσικά κουίζ με ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών, τα οποία είχαν τη

χρησιμότητα ανατροφοδότησης και ελέγχου της μάθησης στο συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο. Οι μαθητές της Α΄ Γυμνασίου, εκπόνησαν μια ερευνητική εργασία, σχετικά με το Οικολογικό πρόβλημα, την οποία «ανέβασαν» στο περιβάλλον της Τηλεκπαίδευσης και αξιολογήθηκαν για την προσπάθειά τους αυτή. Την ανατροφοδότηση την έλαβαν μέσα από το Δ.Π.Μ.

Το σχολικό έτος 2011, δημιουργήθηκε στο Γενικό Λύκειο Προαστίου και για τους μαθητές της Α΄ τάξης, Δ.Π.Μ. με τίτλο «Η Ψηφιακή Α΄ Τάξη του ΓΕΛ Προαστίου» (<http://e-learning.sch.gr/course/view.php?id=463>), που αφορούσε αποκλειστικά το μάθημα των Θρησκευτικών, αφού ακολουθήθηκε η διαδικασία που περιγράφηκε και στα προηγούμενα εγχειρήματα (συζήτηση με τους μαθητές, απόδοση κωδικών εισόδου στο Π.Σ.Δ., ενημέρωση γονέων και κηδεμόνων). Σε αυτό εγράφησαν 28 μαθητές της Α΄ τάξης (11 αγόρια και 17 κορίτσια). Το Δ.Π.Μ. δόθηκε προς χρήση στους μαθητές την 1η Οκτωβρίου 2011.

Η δομή του ήταν στηριζόταν στις προηγούμενες προσπάθειες. Το περιβάλλον ήταν επίσης κλειστό, προσβάσιμο μόνο στους μαθητές της τάξης, με κωδικούς, που τους αποδόθηκαν από το σχολείο.

Στο ΔΠΜ τοποθετήθηκε υποστηρικτικό υλικό μόνο για το μάθημα των Θρησκευτικών, της Α΄ Λυκείου. Η δομή του τηλεμαθήματος ακολούθησε τη δομή του αναλυτικού προγράμματος και του βιβλίου, χωρισμένη στις ενότητες του βιβλίου των Θρησκευτικών “Ορθόδοξη πίστη και Λατρεία”. Σε κάθε ενότητα αναρτήθηκαν υποστηρικτικά κείμενα, υπερσυνδέσεις και πολυμεσικό υλικό, προς την αντίστοιχη του σχολικού εγχειριδίου. Επιπρόσθετα, οι μαθητές είχαν πρόσβαση και σε κουίζ εξάσκησης και ανατροφοδότησης, τα οποία δημιουργήθηκαν από τον διδάσκοντα.

Για την εφαρμογή της «Ψηφιακής τάξης» χρησιμοποιήθηκε το Εργαστήριο Πληροφορικής, με τη βοήθεια βιντεοπροβολέα. Και αυτή τη σχολική χρονιά, διενεργήθηκε το διαγώνισμα του Α΄ τετραμήνου με τον ίδιο ηλεκτρονικό τρόπο, που είχε διενεργηθεί και στα προηγούμενα Δ.Π.Μ. Οι μαθητές ακολούθησαν τη διαδικασία που τους είχε υποδείξει ο καθηγητής. Το διαγώνισμα του Α΄ τετραμήνου διενεργήθηκε με απόλυτη επιτυχία και χωρίς τεχνικά προβλήματα στις 13 Δεκεμβρίου 2011, στο Εργαστήριο Πληροφορικής του σχολείου. Έλαβαν μέρος οι είκοσι οχτώ μαθητές της Α΄ τάξης και όλοι ολοκλήρωσαν τις είκοσι ερωτήσεις του ηλεκτρονικού διαγωνίσματος.

Στο πλαίσιο του Δ.Π.Μ., χρησιμοποιήθηκε το εργαλείο της τηλεδιάσκεψης, ώστε να υποστηρίξει το συνεργατικό διάλογο και να αποτελέσει ένα εργαλείο σύγχρονης και ασύγχρονης διαδικτυακής εκπαίδευσης (Παπαδημητρίου κ.ά., 2007).

Το Σχολικό έτος 2012-2013, δημιουργήθηκε και ένα Δ.Π.Μ. για τους μαθητές της Β΄ τάξης του σχολείου, για το μάθημα των Θρησκευτικών της Β΄ Λυκείου «Χριστιανισμός και Κόσμος». Το περιβάλλον αυτό, που προσφέρθηκε στους μαθητές με τη δυνατότητα Ασύγχρονης Τηλεκπαίδευσης, ήταν απόλυτα προσανατολισμένο στη δημιουργία (από τον διδάσκοντα) ασκήσεων εμπέδωσης και ανατροφοδότησης του μαθησιακού αποτελέσματος. Προσφέρθηκαν, για αρκετά μαθήματα κουίζ διαφόρων τύπων ερωτήσεων, τα οποία δημιουργήθηκαν με τα δωρεάν εργαλεία Hot Rotatoes & eXe, που ενσωματώθηκαν στην πλατφόρμα Moodle (η πλατφόρμα διέθετε εργαλεία, αλλά τα προαναφερόμενα θεωρήθηκαν αρκετά πιο εύχρηστα και χρησιμοποιήθηκαν).

Πάντως, το διαγώνισμα του Α΄ τετραμήνου στο μάθημα των Θρησκευτικών, διενεργήθηκε μέσω της πλατφόρμας Moodle στο Εργαστήριο Πληροφορικής του Σχολείου. Οι μαθητές (είκοσι δύο) συνδέθηκαν στο ΠΣΔ, στις 22 Ιανουαρίου 2013 με τους κωδικούς τους και ολοκλήρωσαν το διαγώνισμα χωρίς προβλήματα.

Συνοψίζοντας

Ύστερα από πέντε χρόνια εφαρμογής και τη δημιουργία πέντε διαφορετικών Δ.Π.Μ., χρησιμοποιώντας την Ασύγχρονη Τηλεκπαίδευση και αναστοχαζόμενοι την πορεία και εξέλιξη της διδακτικής στρατηγικής που επιλέξαμε, διαπιστώθηκε ότι όλοι σχεδόν οι μαθητές/τριες ενεπλάκησαν ενεργά στις διαδικασίες μάθησης, συμμετέχοντας στις ομάδες συζήτησης, στη συγγραφή του λεξικού, στις δραστηριότητες και στα κουίζ. Οι μαθητές/τριες ήταν απόλυτα ευχαριστημένοι με τη διαφορετική προσέγγιση της μαθησιακής διαδικασίας, ώστε ζήτησαν να συνεχιστεί και σε επόμενη τάξη. Η μακροχρόνια χρήση Τ.Π.Ε. και των Η/Υ των μαθητών/τριών στη σχολική τάξη και στην εκπαιδευτική – μαθησιακή διαδικασία, βάσει της εμπειρικής έρευνας, έδειξε ότι οι μαθητές/τριες, επιβεβαιώνοντας και σχετική μελέτη των Granic, Mifsud & Cukušic (2009), φαίνεται να επιδεικνύουν υψηλότερο ενδιαφέρον για τις δραστηριότητες που παρουσιάζονται και διδάσκονται με τη χρήση των Τ.Π.Ε. Αυτό το γεγονός κρίνεται απόλυτα φυσικό, αφού οι νέες τεχνολογίες ασκούσαν και ασκούν ιδιαίτερη έλξη στους νέους. Επίσης, παρατηρήθηκε ότι είχαν μεγαλύτερη διάρκεια προσοχής και υψηλότερο βαθμό συγκέντρωσης, όταν οι δραστηριότητες πραγματοποιούνται με τη χρήση των Τ.Π.Ε. Τέλος, το

ενδιαφέρον για την έρευνα, με βάση τις εργασίες και δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν από τους μαθητές/τριες, όλα αυτά τα χρόνια εφαρμογής Δ.Π.Μ. στο ΜτΘ, ενισχύεται λόγω της εύκολης πρόσβασης σε πόρους μέσω των Τ.Π.Ε.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Αναστασιάδης, Π. (2007). «Η Διδακτική Αξιοποίηση της Διαδραστικής Τηλεδιάσκεψης στο Σύγχρονο Σχολείο: Κοινωνικό – Εποικοδομιστική Προσέγγιση». Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.) *Πρακτικά 4ου Διεθνούς Συνεδρίου Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης*, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, Αθήνα 23-25 Νοεμβρίου.
- Αναστασίου Α., Ανδρούτσου Δ., Γεωργιάς Π. (2010), Η αξιοποίηση του Web 2.0 για τη συμπληρωματική εξ αποστάσεως ηλεκτρονική εξάσκηση της αγγλικής γλώσσας στο δημοτικό σχολείο, *7ο Πανελλήνιο Συνέδριο ΕΤΠΕ*, Κόρινθος, Σεπτέμβριος 2010. Ανακτήθηκε 26-08-2013 από τη Διαδικτυακή διεύθυνση: <http://www.etpe.gr/>.
- Βρύζας, Κ. & Τσιτουρίδου, Μ. (2005). «Πληροφορική Κουλτούρα και Εκπαίδευση». *Πρακτικά 3ου Συνεδρίου Διδακτικής της Πληροφορικής*, Κόρινθος.
- Γκίκας, Α. (2011). «Διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών στην Α' και Β' Γυμνασίου μέσω της Ασύγχρονης Τηλεκπαίδευσης του ΠΣΔ». *Πρακτικά 8ου Συνεδρίου ΕΕΕΠ-ΔΤΠΕ «Το Ψηφιακό σχολείο»*, Πειραιάς 2011.
- Hattie, J. & Timperly, H. (2007), *The power of feedback. Review of Educational Research*, Vol. 77, N.1, pp. 81-112.
- Husen T. (1992). *Η Αμφισβήτηση του Σχολείου. Μια συγκριτική μελέτη για το Σχολείο και το μέλλον του στις δυτικές κοινωνίες*. Μετάφραση Παναγιώτα Σ. Χατζηπαντελή. Αθήνα: Προτάσεις.
- Καπετσώνης Κ. (2012), *Η αξιολόγηση του μαθητή*. Ανακτήθηκε 23/08/2013, από τη Διαδικτυακή διεύθυνση: <http://blogs.sch.gr/1dimkass/>. (επιμ.) Απόψεις και προβληματισμοί για την ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Αθήνα: Προπομπός, σσ. 15-31.
- Keegan, D. (1996), *Foundations of Distance education* (3rd ed.). London: Routledge.
- Keegan, D. (2001), Η ευρωπαϊκή πανεπιστημιακή εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην αυγή της τρίτης χιλιετίας, στο D. Keegan (επιμ.) *Απόψεις και προβληματισμοί για την ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση*. Αθήνα: Προπομπός, σσ. 15-31.
- Κόμης, Β. (2004), *Εισαγωγή στις εκπαιδευτικές εφαρμογές των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών*. Αθήνα: Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών.
- Μαλλιάρη Π., Σαριδάκη Α. (2013), Αξιοποίηση του Moodle στην ενίσχυση της Εποικοδομητικής και Κοινωνικοπολιτισμικής διάστασης στην εκπαίδευση, στο Α. Λαδιάς, Α. Μικρόπουλος, Χ. Παναγιωτακόπουλος, Φ. Παρασκευά, Π. Πιντέλας, Π. Πολίτης, Σ. Ρετάλης, Δ. Σάμψων, Ν. Φαχαντίδης, Α. Χαλκίδης (επιμ.), *Πρακτικά Εργασιών 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου «Ενταξη των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία»* της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης ΤΠΕ στην Εκπαίδευση (ΕΤΠΕ), Τμήμα Ψηφιακών Συστημάτων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Πειραιάς, 10-12 Μαΐου 2013.
- Νημά Ε. (2002), *Δημιουργικότητα και σχολικές επιδόσεις μαθητών γυμνασίου*. Θεσσαλονίκη, Αφοί Κυριακίδη.
- Καμπουράκης Γ. Λουκής Ε. (2006). *e-λεκτρονική μάθηση*. Αθήνα. Κλειδαριθμός
- Μητροπούλου Β. (2002). *Μάθηση με Πολυμέσα: Εφαρμογή στο Σχολικό Θρησκευτικό Μάθημα*. Διδακτορική Διατριβή υποβληθείσα στη Θεολογική Σχολή του Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη, διαθέσιμη στο Διαδίκτυο: <http://hdl.handle.net/10442/hedi/14658>, προσβάσιμη στις 2-11-2012.
- Μητροπούλου Β. (2009). «Από τον παραδοσιακό στο διαδραστικό πίνακα. Εφαρμογή στο μάθημα των Θρησκευτικών». *Απόστολος Τίτος* (Επίσημο δελτίο της Εκκλησίας της Κρήτης), περίοδος Γ', τεύχος 12, Απρίλιος 2009, διαθέσιμο στο Διαδίκτυο: https://www.academia.edu/Από_τον_παραδοσιακό_στον_διαδραστικό_πίνακα_2009.pdf.
- Μητροπούλου Β. & Γκίκας Α. (2012). «Χρήση της Τηλεδιάσκεψης στην Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση για την Πρακτική άσκηση φοιτητών της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ στη διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών». *Πρακτικά του 9ου Συνεδρίου της ΕΕΕΠ-ΔΤΠΕ, «Η εκπαίδευση στην εποχή των Τ.Π.Ε.»*, Αθήνα 20-21 Οκτωβρίου 2012.
- Μητροπούλου Β. (2015). *Οι τεχνολογίες της πληροφορίας και των επικοινωνιών στη διδακτική του μαθήματος των Θρησκευτικών*. Θεσσαλονίκη: Ostrakon.
- Μητροπούλου Β., Στογιαννίδης Α. (2015). *Θεωρίες μάθησης και αγωγής*. Θεσσαλονίκη: Ostrakon.
- Μπίκος Γ. Κ. (2012). *Ζητήματα Παιδαγωγικής που θέτουν οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών*. Θεσσαλονίκη: Ζυγός.
- Παπαδημητρίου Σ., Λαμπροπούλου Ν., Καμπύλης Π., Μηνάογλου Ν., Βιβίτσου Μ., Κονετάς Δ., Παρασκευά Μ., Οικονομάκος Η., Γκίκας Α. (2007). Πολλαπλή Χρήση της Τηλεδιάσκεψης στην Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση των Ελλήνων Εκπαιδευτικών μέσα από το Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.) *Πρακτικά του 4ου Διεθνούς Συνεδρίου Ανοικτής & εξ αποστάσεως Εκπαίδευσης Μορφές Δημοκρατίας στην Εκπαίδευση: Ανοικτή Πρόσβαση στην Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, Αθήνα 23 – 25 Νοεμβρίου 2007, τόμος Α. σσ.521-530.
- Romiszowski, A. (1986), *Developing auto-instructional materials*. London: Kogan Page.
- Rumble, G., (1989), On-Lines costs: Interactivity at a price, In Mason, R., & Kaye, A., (Eds.), *Mindware: Communication, Computers and Distance Education*, Oxford: Pergamon.
- Τζιμογιάννης Α. (2007), Το παιδαγωγικό πλαίσιο αξιοποίησης των ΤΠΕ ως εργαλείο κριτικής και δημιουργικής σκέψης, στο: Βασίλης Κουλαϊδής (επιμέλεια). *Σύγχρονες Διδακτικές Προσεγγίσεις για την Ανάπτυξη Κριτικής – Δημιουργικής Σκέψης*. Αθήνα, ΟΕΠΕΚ.

Ψαλλιδάς Β. Μανούσου Ε. (2011). «Η αξιοποίηση εργαλείων του web 2.0 για την εφαρμογή συμπληρωματικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Μελέτη περίπτωσης: Ο σχεδιασμός και η οργάνωση του μαθήματος της Βιολογίας Γ' Γυμνασίου, των προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και των προγραμμάτων της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη στο 2ο Γυμνάσιο Βούλας». Στο *6ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση Έναλλακτικές μορφές εκπαίδευσης*, διαθέσιμο στο Διαδίκτυο: <http://dx.doi.org/10.12681/icodl.703>, προσβάσιμο στις 07-19-2014.